

INSTITUTET DANS I SKOLAN

Ökat intresse för dans i förskolan i Sverige

Dans är ett ursprungligt språk och har alltid varit en viktig form för kommunikation mellan människor. Enligt läroplanen ska skolan sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen (Lgr 11) och enligt läroplanen för förskolan (LpFö 18) ska den ge varje barn förutsättningar att utveckla sin identitet och känna trygghet i den samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet.

Dans är kommunikation. Långt innan barnet uttrycker sig på annat sätt uttrycker det sig med sin kropp. I dansen tar man tillvara barns och ungas genuina behov av lek och rörelse. Att dansa är icke verbal kommunikation där dansen är språket. Dansen har inte haft en stark ställning i skolan. Inom ämnet idrott och hälsa ingår dansen och då är det dansen som umgängesform, den folkliga dansen och sällskapsdans som eleverna möter. Intresset och ansvarstagandet för dansen ser mycket olika ut i skolor och förskolor. Idag möter förskolan och skolan många nya barn från andra länder. Dans överbryggar gränser mellan människor, länder och kulturer. Att dansa varandras danser är att ta del av varandras kulturer. Då skapas förståelse och delaktighet.

Dansen, som konstform, där eleverna stimuleras att uttrycka sina egna idéer, tankar och känslor i dans eller visa upp en dans som är koreograferad, har tidigare varit sällsynt i förskola och skola. Nu ökar intresset för dans i skolan från förskola, grundskola, gymnasium till högskola. Det handlar både om eget utövande i dans och mötet med dansen som scenkonst. Obligatorisk dansundervisning i grundskolorna under ledning av danslärare finns i ca 100 kommuner och många vill nu också förankra dansen i förskolorna.

Dansen som uttrycksform har inte haft en stark ställning i samhället. Det har varit mycket svårt att bredda intresset och öka ansvarstagandet för dansen p.g.a. fördomar, okunnighet och stämpeln av exklusivitet. Dansen som uttrycksform har inte haft en tydlig plats i skolan eller förskolan i jämförelse med andra uttrycksformer t.ex. bild och musik.

Regeringens satsning Mer rörelse i skolan handlar om insatser för att fler barn och unga ska röra på sig varje dag. De senaste årens rapporter visar att många barn och unga rör sig alldeles för lite. Kraven på mer rörelse i förskola och skola passar särskilt väl in på Dans i skolan. Det finns många goda exempel på att dansen är en viktig form av fysisk aktivitet som når många inaktiva som inte attraheras av traditionellt idrottande.

Dansens betydelse för barns och ungas utveckling och lärande har stöd i forskningen. Eva Bojner Horwitz är professor i musik och hälsa vid Kungliga Musikhögskolan, forskare inom neurovetenskap vid Karolinska institutet samt ordförande för Institutet Dans i skolans vetenskapliga råd. Hon skriver att "Dansen når vårt medvetande på ett djupare plan än vad orden förmår och kan bidra till ökad empati och livskvalitet. Den kan också påverka inlärning och minska smärta".

Det finns ett stort kroppsfientligt kulturarv som drabbar barns rättighet att få tillgång till dansen i sina vardagsmiljöer förskola och skola. På flera håll ser man att dansen väckt så mycket fördomar så att förskolebarn och elever inte får tillgång till en likvärdig förskola och skola med fokus på barnens utveckling och lärande med hjälp av dansen.

Ytterst få vuxna har mött dansen som uttrycksform och förknippar inte dans med kunskapsutveckling. Samtidigt finns det tidigt hos barn

ett naturligt behov av rörelse och dans och det är viktigt att de får möta vuxna som uppmuntrar detta. Det finns stora möjligheter att utveckla området Dans i förskolan i hela landet och flera förskollärautbildningar visar också intresse för att ta in dansen och danspedagogiken i sina utbildningar.

Det finns starka skrivningar i förskolans och grundskolans läroplaner som synliggör barnens rättighet till att utvecklas med hjälp av dansen som uttrycksform. Behovet av danskompetens är stort i skolor och förskolor då lärare, fritids- och förskolepersonal sällan mött dansen i sina utbildningar. Det är nu viktigare än någonsin att i en tid med pandemi, ökat våld och stor ohälsa i vårt samhälle ge barn och unga en likvärdig skola med starkt kvalitet så att de får tillgång till konst, kultur och särskilt till dansen och det egna skapandet.

Varför dans i förskolan?

Nu vill förskolor få hjälp med dans och lärande med utgångspunkt i olika aspekter såsom den motoriska, sociala, emotionella, kulturella och estetiska. I dansen stärks barnens kroppsmedvetenhet och motorik och samtidigt utmanas fantasi, uttryck och det egna skapandet både som individ och i grupp. Från forskning och beprövade erfarenheter lyfter man fram hur viktigt språk dansen är för förskolebarnens utveckling och lärande.

Exempel på detta är

- att man i dansen utgår från barns genuina behov av lek och rörelse
- att dansen på ett tydligt vis utmanar barnens motorik, kommunikation, samarbete, problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler
- att barnen får fördjupa sig i fantasi, inlevelse, uttryck och skapande processer som individ och i grupp
- att barnen med hjälp av det icke verbala språket, dansen kan utmanas utan att begränsas av könsstereotypa uppfattningar
- att barnen genom dansen tränas att läsa av andra människors sinnesstämmningar.

Anna Lindqvist, universitetslektor för tillämpad utbildningsvetenskap och forskare inom dans och genus vid Umeå universitet skriver i sin avhandling "Dans i skolan-om genus, kropp och uttryck": Dans väcker ibland reaktioner och känslor, vilket ger tillfällen att samtala om

genus utifrån barnens perspektiv. I dansundervisningen som handlar om kroppen, rörelsen, uttrycket och upplevelsen finns en direkt kanal till (genus)diskussioner.

Läroplanen för förskolan öppnar upp för dansen

I den nya läroplanen för Förskolan LpFö 18 öppnas nu upp för dans i förskolan. Formuleringar i styrdokumentet har resulterat i att många förskolor vill introducera och förankra området dans och lärande. Målen i LpFö 18 kan uppnås genom att barnen får tillgång till dansen som uttrycksform och får utforska dans och lärande utifrån flera aspekter.

Leken och dansen är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande. I leken och dansen utgår man ifrån barns genuina behov av att få utforska, fantisera och skapa med hjälp av kroppen, rörelserna och uttrycken. I leken finns de tvåra kasten mellan fantasi och verklighet och genom dansen får barnen möjlighet att inspireras, imitera, fantisera och skapa. Dans stimulerar fantasi, inlevelse och delaktighet. Dans är ett unikt språk och en viktig fysisk aktivitet för barn där de får utveckla kroppsmedvetenhet och motorik samtidigt som de får tillgång till hela sitt känsleregister och uttrycka sådant som bara går att berätta genom dans.

I LpFö 18 lyfter man tydligt fram att barnen ska ges tid, rum och ro till eget skapande. De ska få möjlighet att utforska, reflektera kring och beskriva sin omvärld. I dansen och dansundervisningen i förskolan finns stort utrymme för eget skapande.

Dansen i förskolläraryrket

Dans är den uttrycksform som förskolläraryrket fått minst av. Det är därför viktigt att dansen nu introduceras i förskolläraryrket runt om i landet, se Lindqvist, Anna (2019) i *Bortglömda kroppar i ett akademiserat förskolläraryrke – om förskollärares läroprocess*, På Spissen, Vol. 5, sid 43-64. I LpFö 18 lyfter man fram att förskolans arbetslag ska verka för en god och tillgänglig miljö för omsorg, lek, rörelse, utveckling och lärande. Dessutom ska förskolepersonalen inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen på ett sätt som går utöver könsstereotypa val.

De flesta som arbetar inom förskolan har nästan aldrig fått några kunskaper i dans eller danspedagogik inom sina utbildningar. Musik, litteratur och bild har alla fått möta under skol- och högskoletid men dansen som uttrycksform har varit mycket sällsynt.

Om Institutet Dans i skolan

Institutet inspirerar och stödjer kommuner, skolor och lärarutbildningar så att alla barn och unga får möjlighet att möta dansen i förskola och skola. Målen för Institutet Dans i skolan är

- att alla elever ska få tillgång till dansen som kunskapsområde i skolan,
- att stärka dans i skolan-området genom metodutveckling och forskning.

Utgångspunkter för arbetet är:

- FN:s Barnkonvention
- Agenda 2030
- Nationella kulturpolitiska målen
- Skolans läroplaner
- Nationella folkhälsomålen

Intresset för dans i förskolan ökar

- Ca 100 kommuner har dans i skolan under ledning av danslärare
- Dans i förskolan vill många kommuner introducera
- Dansläraren – en helt ny lärarkategori
- Dansen introduceras i förskolläraryrket och lärarutbildningar
- Fristående kurser och högskoleutbildningar i dans finns vid flera universitet och högskolor
- Forskning inom området Dans i skolan utvecklas genom Institutet Dans i skolans vetenskapliga råd
- Dans i skolan-biennaler och forskningskonferenser arrangeras vartannat år
- Regeringens Skapande skola-satsning viktig för dans i skolan och kulturskolorna koordinerar dans i förskolorna
- 19 regionala danskonsulenter
- Regeringens samling Mer rörelse i skolan – mer dans i skolan!
- Stockholms stad introducerar rörelse i skolan, Spring i benen med ökat intresse för dans
- Kommuner introducerar en särskild Dansgaranti i skolan
- Pilotprojekt med Dans i förskolan startar 2021 i flera kommuner
- Nationell plattform Dans i skolan och förskolan under uppbyggnad

Erfaren förskolepersonal och lärarutbildare vid förskolläraryrket uttrycker att dansen ofta är ett relativt oprövat språk i förskolorna och nu måste man förankra dansen bättre i förskolor och i förskolläraryrket.

Efter #MeToo-uppropen hjälper Institutet Dans i skolan förskolor och skolor att utveckla arbetet med värdegrund, jämställdhet och samtyckeskultur. Dans, uttryck, genus, identitet och empati utforskas i olika skol- och förskoleprojekt.

Pilotprojekt med Dans i förskolan 2021

Under 2021 startar ett pilotprojekt med dans i förskolan i ett antal kommuner. Förskolebarnen får dansa under ledning av danslärare och förskolans befintliga personal får kompetensutveckling i danspedagogik. Ett nätverksbyggande mellan pilotförskolorna och förskolläraryrket är under uppbyggnad för att introducera och förankra dansen i förskolläraryrket och i fler förskolor.

Kompetensutveckling, möten i dans och nätverksbyggande

Institutet Dans i skolan arrangerar mötesplatser såsom konferenser, sommarakademier och nationella biennaler för att lyfta fram goda exempel och ge kompetensutveckling för förskolepersonal, lärare, fritidspedagoger, rektorer och lärarutbildare. Den sjunde Dans i skolan-biennalen arrangeras 12-13 oktober i Piteå. Det är en nationell mötesplats för inspiration och erfarenhetsutbyte med 28 workshops, seminarier och föreläsningar: www.dansiskolan.se/biennal2021.

Du som är intresserad av pilotprojektet Dans i förskolan kan höra av dig till info@dansiskolan.se.

Kontakt

Cecilia Björklund Dahlgren, professor i danspedagogik vid Luleå tekniska universitet och verksamhetschef för Institutet Dans i skolan
Mobil: 070-586 15 15, e-post: cecilia.dahlgren@dansiskolan.se, www.dansiskolan.se

Institutet Dans i skolans vision är "Dans i skolan för alla!". Dans i skolan för alla ger delaktighet i konstnärliga processer, utvecklar kreativitet och motivation för lärande.

Dans i skolan är ett nationellt utvecklingsarbete:

- Mötesplatser skapas mellan nyanlända, urfolk och barn och ungdomar från majoritetssamhället. Minoritetskulturer lyfts fram och delaktighet, integration och identitet utvecklas när barn och unga får dansa och utveckla det egna skapandet och uttrycket.
- Metodutvecklingsarbete och forskning bedrivs kontinuerligt och bl.a. utforskas dansen som internationellt språk, dans och genus samt dans och hälsa.
- Kunskaper och erfarenheter samlas från konstnärligt och pedagogiskt arbete med barn och unga i fokus.